

Fursina O.V. Classification of innovations and maintenance of innovative activity

In the articles presented basic classification signs of innovations and certainly, leaning on these factors, essence and maintenance of innovative activity.

Keywords: innovative process, innovative activity, classification, signs of innovations.

УДК 658.14/17

*Доц. І.Б. Хома, канд. екон. наук; здобувач Н.П. Мацюра –
НУ "Львівська політехніка"*

**ОЦІНЮВАННЯ МЕТОДІВ ДЕРЖАВНОЇ САНАЦІЙНОЇ
ПІДТРИМКИ ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Охарактеризовано методи державної санаційної підтримки підприємств. Розглянуто залежність застосування того чи іншого методу від конкретних характеристик підприємства. Визначено переваги та вади державної підтримки підприємств.

Ключові слова: фінансова санація, санаційна стратегія, державна фінансова підтримка, бюджетне фінансування.

Постановка проблеми. Незадовільний фінансовий стан підприємства є причиною його неплатоспроможності та загального погіршення фінансової стійкості, які призводять до незапланованих втрат і не досягнення необхідного фінансового результату чи навіть банкрутства. Важливою допомогою у проведенні санації підприємств може бути держава як фінансовий донор чи поручитель. З огляду на це, дослідження фінансових засад проведення санації та стабілізації діяльності підприємства є важливим для забезпечення його подальшої роботи в ринкових умовах [1].

Приймаючи рішення про надання державної фінансової підтримки, виконавча влада виходить з принципу фінансової допомоги передусім життєздатним виробничим структурам, підприємствам і організаціям, які вже адаптувалися до нових реалій економічного життя, здатні ефективно використовувати кошти і на цій основі протягом найкоротшого часу збільшити обсяг виробництва продукції, що позитивно вплине на дохідну частину бюджету [1].

Аналіз останніх досліджень і результатів. Проблема виходу підприємств з кризи та здійснення їх фінансового оздоровлення стала предметом дослідження у різні періоди. З питань антикризового управління підприємствами, банкрутства, санації і реструктуризації та їхнього впливу на розвиток як окремих підприємств, так і національної економіки загалом здійснено низку наукових досліджень вітчизняними науковцями, серед яких необхідно виділити праці В.О. Василенка, Н.Ю. Возіянової, В.В. Джунь, О.О. Терещенка, Л.С. Ситника, В.А. Богомолова та ін. [2].

Метою дослідження є поглиблення теоретичних засад стосовно методів державної фінансової підтримки санації підприємств, формування на цій основі ефективного механізму їх реалізації та розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення інструментів фінансового оздоровлення підприємств.

Виклад основного матеріалу. Однією з проблем дослідження державної фінансової підтримки є складність повної ідентифікації платежів та пільгових послуг держави на користь тих чи інших суб'єктів господарювання. Це зумовлено тим, що державне фінансування може здійснюватися в прямому чи опосередкованому (непрямому) вигляді; на загальнодержавному чи регіональному рівнях; у процесі досудової санації чи провадження справи про банкрутство. Найлегше ідентифікувати пряме державне фінансування підприємств, яке може здійснюватися на поворотних та безповоротних засадах [3].

Пряме бюджетне фінансування може здійснюватися за допомогою:

- бюджетних асигнувань (фінансування інвестиційних проектів, пряме субсидювання, дотування);
- бюджетного кредитування;
- поліпшення збуту шляхом прямих державних закупівель (продукції за підвищеними цінами, придбання продукції, що немає збуту);
- бюджетних позик державним підприємствам інших форм власності.

До непрямой державної фінансової санаційної підтримки підприємств належать:

- гарантії повернення коштів (гарантії повернення коштів приватним банкам, страхування кредитів, страхування депозитів);
- послуги з управління (оплата інформаційного забезпечення, професійна підготовка кадрів, науково-технічне забезпечення);
- фінансування розвитку інфраструктури [3].

Бюджетні позики досить поширені на регіональному рівні, тоді як на загальнодержавному рівні останнім часом домінувала державна підтримка у вигляді урядових гарантій, зокрема при залученні підприємствами-резидентами іноземних кредитів.

Під субсидіями розуміють трансферти підприємствам з боку держави на фінансування поточних та капітальних витрат. За допомогою таких трансфертів уряд впливає на рівень ринкових цін, підтримує певний рівень виробництва або доходів. З формального боку фінансову підтримку на безповоротній основі можна надавати у таких випадках [3]:

- якщо збитки, завдані підприємству стихійним лихом, перевищують суми відшкодувань, передбачених законодавством про обов'язкове страхування;
- для відшкодування збитків конкретним підприємствам у разі, коли чинним законодавством встановлено умови господарювання, за яких не забезпечується покриття витрат на виробництво товарів (послуг), що може призвести до банкрутства;
- для фінансування витрат на відновлення платоспроможності окремих підприємств, діяльність яких пов'язана з особливо важливими суспільними інтересами.

Одним із головних чинників обмеженого доступу фінансово неспроможних підприємств до кредитних ресурсів є цілковитий брак чи недостатній обсяг кредитного забезпечення. Вихід на фінансовий ринок можливий лише за рахунок одержання санаційної підтримки у формі державних гарантій (зобов'язання держави погасити борги підприємства за його неспроможності самостійно виконувати умови кредитного договору) [1].

Механізм надання державних гарантій має бути чітко визначеним, оскільки у разі неповернення позик, гарантованих урядом, у терміни, передбачені кредитною угодою, відповідне погашення здійснюватиметься за рахунок коштів державного бюджету. Інвестиційні заявки мають аналізуватися на предмет того, чи буде проект санації успішним і чи вистачить прибутків для погашення основної суми боргу і його відсотків.

Серед багатьох інструментів державної фінансової підтримки підприємств, які використовуються у вітчизняній та зарубіжній практиці, надання урядових гарантій є найбільш суперечливим. Існує думка, що порівняно з такими способами державного сприяння суб'єктам господарювання, як надання бюджетних дотацій, субсидій, податкових пільг чи дозвіл на порушення антимонопольного законодавства, що мають виразний антиринковий характер, державні гарантії є більш прогресивним та ефективним засобом фінансової підтримки вітчизняного виробництва [4].

В Україні досить поширеною є практика використання інструменту державних гарантій під час залучення підприємствами-резидентами іноземних кредитів. У цьому контексті зауважимо, що *вітчизняні кредитори, зокрема банківські установи, вже протягом тривалого часу не вважають урядові гарантії надійним видом кредитного забезпечення*, оскільки у разі настання гарантійних випадків держава, зазвичай, не поспішає виконувати взяті на себе зобов'язання. Саме тому практику надання кредитів вітчизняними банками під гарантії уряду майже повністю припинено.

Проблематику використання державних гарантій, як інструменту державної фінансової підтримки суб'єктів господарювання, можна охарактеризувати так:

1. Через невиконання більшістю боржників своїх кредитних зобов'язань перед кредиторами державні гарантії трансформуються в одну із форм дотацій підприємств.
2. Завдяки підтримці державою одних інвестиційних проектів та підприємств (які аж ніяк не найефективніші) з ринку витісняються інші проекти, можливо, більш ефективні. Тому порушується антимонопольне законодавство та інші закони ринкової економіки.
3. Громізка бюрократична надбудова механізму надання державних гарантій створює сприятливі умови для корупції та допускає можливість прийняття суб'єктивних рішень у цій сфері [4].

Загалом державні гарантії є інструментом політичного впливу на процеси прийняття економічних рішень. Вони переносять ризик господарських рішень з рівня підприємства (як для кредитора, так і для позичальника) на той рівень, де формується економічна політика. З погляду національної економіки, це призводить до реалізації проектів, рентабельність яких нижча за ринкову [4].

Основна проблема державних гарантій, на думку деяких фахівців, полягає у тому, що їх надають на користь проектів, про які держава не має повної інформації. Державні чиновники не можуть, а в окремих випадках і не зацікавлені, знати інформацію про специфічні умови діяльності конкретних підприємств та їхню позицію на ринку. Цей дефіцит лише частково можна покрити із залученням зовнішніх експертів.

Ще одним із методів державної фінансової допомоги підприємствам є санаційна підтримка у формі повного або часткового викупу державою акцій підприємств, які зазнають фінансової кризи. Виступаючи в ролі санатора, держава має керуватися, насамперед, ефективністю та доцільністю національної економіки, протистояти спаду виробництва і зростанню безробіття. Державу, у випадку її участі в капіталі, не можна розглядати як звичайного акціонера, оскільки монопольний прибуток не є першочерговим завданням діяльності держави як санатора. Головною метою державних інвестицій є сприяння відновленню ліквідності і забезпечення діяльності підприємств [4].

Переважає більшість західних дослідників зробили висновок про те, що пряме державне фінансування санації підприємства є не тільки чинником стимулювання бюджетного дефіциту, але й пов'язане з негативними побічними ефектами на макро- й мікрорівнях.

Міністерство фінансів України, з огляду на реальні можливості збалансування державного бюджету, поки що не знайшло джерел фінансування санації на безповоротній основі. Водночас, в Україні значного поширення набула практика проведення Національним банком цільових кредитних аукціонів для комерційних банків під програми санації виробництва.

Аналіз ефективності використання державної кредитної підтримки засвідчив, що отримані засоби спрямовують підприємства, зазвичай на поточні нестатки, а не на збільшення виробництва й здійснення санаційних заходів, і тому існує проблема своєчасності погашення підприємствами отриманих кредитів.

Державне кредитування в Україні здійснюється шляхом надання бюджетних кредитів безпосередньо міністерствам, відомствам, іншим центральним органам державної виконавчої влади для фінансування підприємствами, об'єднаннями та організаціями через банківські установи насамперед пускових об'єктів, а також раніше розпочатих важливих новобудов, технічного переозброєння і реконструкції діючих підприємств, незалежно від форм власності, на пріоритетних напрямках економіки [5].

Встановлено, що засоби для фінансування підприємств недержавної форми власності можуть виділятися з відповідних бюджетів тільки на умовах кредиту з виплатою відсотків на рівні облікової ставки НБУ із застосуванням коефіцієнта 1,2 або за умови передачі у державну власність еквівалентної отриманим засобам частки у статутному фонді отримувача засобів. Такий підхід, по суті, відображає прирівнювання бюджетних асигнувань до інвестування капіталу на принципах пайової участі.

Висновки. На основі аналізу наведених методів державної підтримки підприємств, можна зробити висновок, що використання того чи іншого методу залежить від конкретних характеристик підприємства. Однак, загалом прийнято вважати, що економічно найбільш раціональними є надання державних гарантій різним формам підтримки фіскального характеру, зокрема спрямованих на активізацію участі найбільших кредиторів у санації підприємств, які зазнають кризи.

Література

1. Пономаренко В.С. Механізм санаційного управління підприємством. засади формування та моделі реалізації : монографія / Пономаренко В.С., Расвнєва О.В., Степуріна С.О. – Харків : ВД "ІНЖЕК", 2009. – 212 с.
2. Багацька К.В. Фінансовий механізм санації підприємств : монографія / К.В. Багацька. – К. : Вид-во "Кондор", 2006. – 322 с.
3. Копилук О.І. Фінансова санація та банкрутство підприємств : навч. посібн. / О.І. Копилук. – Львів : Вид-во УАД, 2005. – 398 с.
4. Великий Ю.М. Управління фінансовою санацією : навч. посібн. / Великий Ю.М., Косарева І.П., Прохорова В.В., Майборода О.В. – Харків : ВД "ІНЖЕК", 2007. – 368 с.
5. Закон України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" № 1790-VI від 30.06.1999 р.

Фома И.Б., Мацюра Н.П. Оценивание методов государственной санационной поддержки производственных предприятий

Охарактеризованы методы государственной санационной поддержки предприятий. Рассмотрена зависимость применения того или другого метода от конкретных характеристик предприятия. Определены преимущества и изъяны государственной поддержки предприятий.

Ключевые слова: финансовая санація, санационная стратегия, государственная финансовая поддержка, бюджетное финансирование.

Khoma I.B., Macyura N.P. Estimation methods of state sanation support production enterprises

The methods of state sanation support of enterprises are described In this article. Dependence of application of that or other method is considered on concrete descriptions of enterprise. Certainly advantages and lacks of state support of enterprises.

Keywords: financial sanation, sanation strategy, state sponsorship, budgetary financing.

УДК 339:246 *Магістр Н.І. Хомишин; доц. Ю.І. Біленко, канд. екон. наук – Львівський НУ ім. Івана Франка*

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ У СТРУКТУРІ ПОПИТУ У КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ

Розглянуто темпи зростання приватного споживання, імпорту та інших компонентів ВВП протягом 1990-2008 рр. Подано загальну тенденцію споживання в країнах Центральної та Східної Європи. Простежено зміни в структурі попиту, які є наслідком експортно-імпортних потоків і проаналізовано індивідуальні споживчі витрати країн ЦСЄ в 1999 та 2007 рр. Описано роль внутрішнього попиту для економічного зростання країн ЦСЄ. Досліджено відмінності між впливом імпорту на приватне споживання в різних країнах ЦСЄ за допомогою регресійної моделі.

Ключові слова: структура попиту, структура споживання, індивідуальні споживчі витрати, імпорт.

Економіка країн Центральної та Східної Європи зазнала різних випробувань, особливо після розпаду Радянського Союзу, а потім після вступу в ЄС. Така перебудова спричинила радикальні зміни у всіх секторах економіки. Тому структура попиту постійно трансформується та еволюціонує, це і є передумовою дослідження цієї теми.

Якщо поглянути на середні темпи зростання приватного і державного споживання, інвестицій, експорту та імпорту кожної країни протягом 1990-2000 рр. і 2000-2008 рр. [1], то побачимо великі відмінності. Видно, що темпи